

Samfunnsodontologisk forum, Alta, 29. – 30. august, 2012

Forum uten debatt

Samfunnsodontologisk forum i Alta trakk 256 deltakere til et variert program. Det eneste som manglet var diskusjonene.

Etter en pause på to år siden 30-årsjubileet for forumet, er det igjen meningen at arrangementet skal bli en årlig begivenhet. Og nå var turen kommet til Finnmark. Alta viste seg fra sin aller beste side disse sensommerdagene, til glede for tannleger og tannpleiere fra offentlig sektor som utgjorde hovedtyngden av deltakerne på Samfunnsodontologisk forum, ved siden av folk fra forvaltningen, kompetansesentrene og lærestedene. Finnmarks fylkestannhelsesjef Torill H. Lauritsen hadde satt sammen programmet nærmest på egenhånd, og ønsket velkommen etter at Petter Carlsen hadde bidratt med gitar og vakker stemme til egne melodier og tekster.

Først ute i det to dager lange fagprogrammet var Helsedirektoratet, som faglig rådgiver, iversetter av vedtatt politikk og forvalter av lover og regelverk. Seniorrådgiver Ragnhild Norden-gen sto for en grundig og detaljert gjennomgang av sentralforvaltningen, sett fra tannhelsens ståsted, og la vekt på å presentere alle Helsedirektoratets prosjekter og oppgaver. Dette var antagelig en både nyttig og opplysende seanse, ikke minst med tanke på at noen i forsamlingen i forkant mente å kunne slå fast at Helsedirektoratet var nedlagt for mange år siden. Akkurat den misforståelsen burde nå være ryddet av veien.

Helsedirektoratets avdeling for allmennhelsetjenester har i alt fire og et halvt årsverk på tannhelse. Årsverkene utføres av seks saksbehandlere, hvorav fire er tannleger, en er tannpleier og en er lege.

De viktigste utfordringene i tiden som kommer vil være å få til økt utjev-

Fra venstre: Tannlege ved Alta tannklinikk Stig Antonsen, fylkestannhelsesjef Torill H. Lauritsen, tannlege ved Alta tannklinikk Linda Mortensen Hove, overtannlege Walter Thorsen, Øst- Finnmark tannhelsedistrikt, overtannlege Anne Line Trøften, Midt- Finnmark tannhelsedistrikt, overtannlege Lasse Hove, Vest-Finnmark tannhelsedistrikt.

ning av sosiale ulikheter i tannhelsen, også geografiske og diagnose- eller sykdomsrelaterte ulikheter, sa Norden-gen. Hun la også til at direktoratets faglige mål er å samordne tannhelse med øvrige helsetjenester.

Et ubesvart spørsmål i direktoratet er hvorvidt tannhelsetjenesten besitter riktig kompetanse i dag.

I tilløpet til diskusjon i etterkant av innlegget ble det fra professor i samfunnsodontologi ved Universitetet i Oslo, Dorthe Holst, etterlyst kartlegginger og undersøkelser som viser hvordan de samlede tannhelseressursene kan utnyttes. Hvilken rolle spiller størsteparten at landets tannleger, nemlig de 80 prosent privatpraktiserende, i den store helheten, som handler om å ta vare på befolkningens tannhelse – var hennes spørsmål. Dette og andre ting var det ikke satt av tid til å debattere.

Markedsportal

Nestemann ut var generalsekretær Richard Næss i Den norske tannlegeforening. Etter å ha satt den kommende markedsportalen for tannhelsetjenester som er tenkt lansert i oktober i år, inn i en sammenheng med de etter hvert antagelig velkjente temaene fra NOU 2005: 11 og Stortingsmedling 35 fra 2006–2007, kom Næss ti regjeringens definerte mål om å styrke forbrukernes rettigheter gjennom plikter til prisopplysning og etablering av en elektronisk prisportal og innbyggere som har rett til tannhelsetjenester etter tannhelsetjenesteloven sin rett til å kunne velge tannlege. Oppdraget med portalen ble gitt fra Helse- og omsorgsdepartementet til Helsedirektoratet. Det ble satt ned en arbeidsgruppe med Helsedirektoratet, Forbrukerrådet, fylkestannlegene, Tannlegeforeningen og Tannpleierforeningen. 1. desember 2010 kom arbeids-

gruppen med et forslag til etablering og drift av elektronisk prisopplysningstjeneste for tannhelsetjenester. Blant anbefalingene var at prisopplysningstjenesten skal eies og driftes av Forbrukerrådet. Videre er anbefalingen at prisene i portalen skal omfatte de vanligste behandlingsformer og at alle ledd i en behandling skal inkluderes. Målet er å oppnå økt transparens i bransjen, at publikum skal kunne orientere seg i markedet og at en skal kunne kombinere nøytral prisinformasjon med nøytral kvalitetsinformasjon.

Høsten 2011 ble det ansatt en prosjektleder. Ingen i prosjektet har tannhelse- eller annen helsefaglig kompetanse. Portalen var først planlagt ferdig våren 2012. Nå er planen at den skal lanseres under NTFs landsmøte i oktober i år.

Næss ble ikke helt ferdig med sitt innlegg før det var tid for oppsatt lunsjpause. Han valgte å avslutte der, og det ble ikke tid til noen videre diskusjon.

Og tiden vil vise hvor langt en er kommet når det blir oktober og NTFs landsmøte, og om det blir en lansering av portalen da.

Behov for samfunnsodontologi?

Professor i samfunnsodontologi Eeva Widstrøm fra Universitetet i Tromsø, stilte i tittelen av sitt innlegg spørsmålet: Er det behov for samfunnsodontologi i det rike Norge?

Mot slutten av innlegget, som mest handlet om tall og fakta fra ulike EUsammenhenger der Norge ikke er med, kom hun til konklusjonen at det er behov for samfunnsodontologi, både i Norge og i alle andre land.

Nå er imidlertid utdanningen i samfunnsodontologi nedlagt ved de norske lærestedene.

Barneombudet og Tannvernet

Samfunnsodontologisk forum fikk også besøk av Barneombudets seniorrådgiver Tone Viljugrein som sto for en grei gjennomgang av ombudets rolle og virksomhet, samtidig som det viktige budskapet om hvilken rolle tannhelsepersonell kan spille i å hjelpe barn som er utsatt for omsorgssvikt og overgrep. Timingen var i hvert fall god, i og med at tannlegen Anne Rønneberg ble tildeelt Redd Barnas årlige pris dagen før,

Helsedirektoratets Ragnhild Nordengen (i midten) i samtale med en deltaker på forum.

for hennes arbeid med å bevisstgjøre tannhelsepersonell om nettopp dette.

Norsk Tannvern ved daglig leder Bente Stuveseth presenterte tannvernets arbeidsområde og oppdaterte forsamlingen på satsingsområder og hva som finnes av materiell og hvordan det bestilles. Hun minnet også om Tannvernets seminar som arrangeres i Oslo hvert annet år, og som nå vil finne sted 12. mars neste år. Temaet for seminaret er tannhelsetjenestens rolle i samhandlingsreformen og har fått tittelen Fra ord til handling.

Mer i dybden

Dag to i forumet gikk mer i dybden på temaene. Professor Jan Bergdahl, som er både tannlege og psykolog kom til forumet med et svært alvorlig tema. Det dreier seg om å skape et behandlingstilbud til personer som har overlevd tortur og som lever i Norge. Vi snakker om et ukjent antall mennesker, som har et stort behov for hjelp. Tortur handler, brutalt nok, om å bryte ned og om å skade mennesker, men ikke så mye at de dør. Skadene og skadevirkningene etter tortur er mange og langvarige. Å fange opp og hjelpe mennesker som har opplevd tortur er nå blitt en prioritert oppgave, også for tannhelsetjenesten.

Forskning i tannhelsetjenesten

Professor Ivar Espelid fra Universitetet i Bergen holdt innlegg om forskning i tannhelsetjenesten. Han kalte seg misjonær, og sa at han hadde gnålt om det samme i fem år. Og det ikke uten

Eeva Widstrøm (t.v.) og Nina Wang i samtale med en mannlig deltaker i en pause.

Harald Devold og Kai Somby satte punktum for samfunnsodontologisk forum i Alta.

grunn, sa han: – Det er viktig for yrkesutøvelsen vår.

Det handler om epidemiologisk forskning, forskning på helsefremmede og forebyggende arbeid, praksisnær forskning og tannhelsetjenesteforskning. Hva angår det siste satte fylkestannlegene i gang en utredning i 2009, der hovedmålet var å utvikle relevante tiltak for å heve forskningskompetansen i tannhelsetjenesten både på leder- og utøvende nivå, og å gi tilrådinger om videre arbeid for å styrke den kliniske, praksisnære forskningen.

Blant forslagene Espelid nevnte fra utredningen er at en større del av midlene til helseforskningen og utvalgte departementers direkte støtte til institutter, kanaliseres til åpne nasjonale konkurransearenaer, slik at de beste forskningsprosjektene vinner.

Espelid fortsatte slik: Det er behov

for styrking av den kliniske odontologiske forskningen i Norge.

Odontologisk forskning foregår i hovedsak i de odontologiske universitetsmiljøene. Den kliniske virksomheten har i liten grad organisatoriske rammevilkår som legger til rette for forskningsvirksomhet, og forskningskompetansen i offentlig og privat tannhelsetjeneste er begrenset. Gjennom etablering og oppbygging av regionale odontologiske kompetansesentre legges nye forutsetninger for å styrke klinisk forskning i regi av den utøvende tannhelsetjenesten i samarbeid med universitetene. Den offentlige tannhelsetjenesten har et oppsøkende tilbud til grupper i befolkningen, og gir et godt utgangspunkt for å drive forskning på ulike kliniske problemstillinger på representative grupper i et samarbeid med universitetsmiljøene. Deltagelse fra privat sektor vil åpne for

kunnskapsoppbygging om tannhelsen i voksenbefolkningen. Det ligger videre et potensial i å utforske grenseflatene mellom odontologi og medisin, deriblant sammenhengen mellom den orale og den generelle helse. Økt fokus på forskning i tannhelsetjenesten vil også kunne virke rekrutterende for de odontologiske læresteder og de odontologiske kompetansesentra. Det er stor mangel på odontologer med spesialistutdanning som samtidig har forskningskompetanse, og det er derfor nødvendig å satse på et forskningsnettverk som samlet også har veiledningskapasitet.

For klinisk odontologisk forskning er det kanskje behov for et koordinerende og støttende organ. Klinikere kommer raskt med ideer til prosjekter. Men det kreves nært samarbeid med akademiske forskere for å bearbeide dem slik at problemstillingene blir mulig å forske på. Mange klinikere føler seg isolerte og liker å samarbeide med andre under og etter nettverksmøter. Disse møtene gir mulighet for translasjon av forskningsresultater til klinikken fordi noen deltakere fungerer som endringsagenter. Deltakende klinikere er svært nysgjerrige på hvordan deres resultater er sammenliknet med andre praksiser. Forskere som er nye i nettverket opplyses om hvordan deres ideer kan brukes. De må lære seg at prosjektene drives av klinikere og ikke dem selv. Dette kan bety mange forsinkelser når det gjelder både søknadsprosesser, testing og oppstart av studien. Forskning hvor hensikten er å forbedre klinisk praksis krever nøye planlegging for å velge best studiedesign.

Avslutningsvis sa Espelid at Helse- og omsorgsdepartementet har et overordnet ansvar for klinisk forskning på tannhelsefeltet. Finansiering og kompetanse er nøkkelford. Han nevnte et nasjonalt kompetansesenter for klinisk

odontologisk forskning (NAKKOFF). Praksisnær forskning og forskningsnettverk er en spennende og krevende utfordring – og mange klinikere ønsker å delta i forskning, hevdet Espelid.

Enda dypere kom vi inn i materien da forskningssjef ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter Nord-Norge (TkNN), Nils Oscarsson, snakket om vitenskap i klinisk praksis, og presenterte retningslinjer for voksentannpleie.

Avslutningsvis

Psykologen Liv Melbye snakket forståelig og godt om ledelse, etikk og misnøye, og minnet om at alt handler om å være bevisst. Ledelse er å uttrykke forventinger, og det som er helt nødvendig er: struktur og gode rutiner, tydelighet og forutsigbarhet, kjente regler, ansvarsfordeling og oppfølging.

Nesten helt til slutt kom Carl Christian Blick som har reist land og strand rundt med prosessveilederen til Helsedirektoratet den siste tiden. Veilederen har fått uforståelig kritikk for ikke å ta til orde for forebygging, sa han. Og den har fått kritikk for å ta for mye utgangspunkt i kariesproblematikk, og for lite utgangspunkt i eksempelvis periodonti. Den har fått ros for at den gir rom for individualitet. Det er blitt tatt til orde for å lage en egen veileder for barnetannpleie. Her er tilbudet veldig ulikt fra fylke til fylke. Det er ned satt en arbeidsgruppe i Helsedirektoratet som jobber med dette.

Innimellom alt sammen var forfatteren Kjartan Fløgstad på scenen og myket det hele opp. Han siterte Marilyn Monroe som skal ha uttalt: I could never be attracted to a man who had

perfect teeth. Dette er verdt å vite for de av oss som ikke er perfekte. Og vi fikk også møte mange av personene fra Fløgstads to seneste romaner.

Forumet ble avsluttet med bilder, lyder og toner fra Finnmark ved Kai Somby og Harald Devold. Det var fint å få med seg.

Neste år er det Nordland som er vertskap for Samfunnsodontologisk forum. Den som vil holder av 12. og 13. juni, og tar turen til Bodø.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi